

XVI.

T a l e,

holden

i det Kongl. Norske Videnskabs-Selskabs
offentlige Møde,

i Anledning

af

Hans Majestæts Fødselsdag 1797,

af

Selskabets Vicepræsæs

Biskoppen Dr. Schønheyder.

1847

1847

1847

1847

1847

1847

1847

Who der har den Sands og Tænkfomhed at have sit Fædreneland kjær, den finder Næring og Opvækkelse for den, naar han grandfker sin Nations gamle Historie i Kilderne. Sandfærdige og troværdige Forestillinger om Forverdneus og Forsædrenes første Indretninger, Boesættelser, Begivenheder, Sæder, Tænkemaade og Forfremmelse i Dyrtelse, dem kan Normanden samle sig, naar han sunderer vor Snorre Sturlesons Norges Historie fra dens Begyndelse, et hundrede Aar før Frelserens Fødsel til det trettende Aarhundrede; nær ved den Periode, da Dronning Magarethe foreenede de tre nordiske Riger.

Kan man have det kjær, som man ikke kjender? men hvor mildelig forbindes vort Hjertelag til det Folk og det Land, hvis Aarhundrede vi ligesom leve igjennem, ved at betragte dets Begivenheder, ved at gjøre Bekjendtskab med dets sjeldne og herlige Mennesker, som have været Folkets Fædre, ved at ligesom dele deres Bedrifter, Møjer, Farer og Sejre med dem, og i disse ægte troværdige Beretninger af den gamle Verden, at finde de Steders samme Navne og Beliggenhed, den vort Norge og Trøndelagen, Sunmør, Nornør, Romsdalen, Nummedalen, Helgeland, Finmarken endnu efter 800-1000 Aar endnu har, de samme Sletter, Bierge, Lier, Elve, Gaarde, dem vi endnu kjende, have besøgt, kanske ere fødte og opdragne paa. Der føler man den behagelige Hjertets Deeltagelse i Fædrenelandets Opkomst, Forfremmelse og i de navnkundige Mænds Optrin. Der bliver Fæ-

drenelandskjerlighed ikke blot blind Tølelse af Ros eller af Velbehag ved at tænke paa den Jordplet, hvor man er født eller opvoxen; lig Indbildningen hos det Barn, der nu gaaer fæls, men elsker sin Bugge. Det tænksomme Sindelav til Fædrenelandet, finder hos de gamle Fædrenes Steder, Erværdighed og Ynde; men det er for de Menneskers, de forbigangne og nuværende Menneskeslægters Skyld, med hvilke den gode Borger staaer i Forbindelse.

Fædrenelandet er ikke den blotte Plet af Jord, eller de livløse Steder, Fjorder, Fjælde, Gaarde og Bygninger, men det er Menneskeboesætninger, Borgerkabsindretninger, Familier og de enkelte Menneskers Forbindelser, saaledes som de oprindeligen have været, ere forandrede, nu ere, og i Fremtiden kunne blive. Men hvad er alt dette uden Ham, den al Jordens og alt Menneskeheds Skaber og Styrrer, som var og er og bliver? Tænksomt Sindelav til Fædrenelandet finder derfor sand Værd og Glæde ved at studere dets Menneskehistorie, søge efter ædle og gode Mennesker, og deres Bedrifter, spore efter det, der er den urandsagelige høje og evige Visdoms Verk i at fremføre de omslyttede Menneskeslægter, give dem Boepæle og bringe dem fra den raa Naturs vel og Forfaldenheds Tilstand til vellydende Menneskedyrkelse, efter som de med deres fri Villie lade sig opdrage.

Om vi i Dag, højskærede Medborgere! i dette Møde skal viseligen minde vor otte hundrede Aar gamle Fødebyes Stiftelse og Opkomst, saa er det en Fæst for Fædrenelandsind at tænke os vort Trondhjens i dets spæde Barndom, at see i Tanker den Rørelse af Mennesker omkring de opmaalte og indhegnede Tomter, fylede med de hid og did sammenførte Materialier, de halv optømrede eller nylig færdige Baaninger og de offentlige

Byg-

Bygninger, Tinghuset, Kirken og Kongsgaarden staaende der i Nyeheds Glands; frem for alt det skønne Syn, den baade ynde og kraftfulde Konge Oluf Trygvesson i sin 29 Aars blomstrende Manddom, Sjelen i alt Arbejdet, daglig anordnende Grunde til Baaninger, Gader og Torvepladser, bestyrende de offentlige Bygninger eller holdende Stevne med Almuen, eller stiftende Ret paa Tinget, eller paa Verftet i Laddevigen systet med sit eget Skib paa Stablen, Tranen.

Det er paa denne Mand at jeg beder om mine Medborgeres Samtykke, at vor Agtsomhed og Velbehag over den sig rejsende Bye maa være henvendt. Af alt det, som den Tid var den nyestabte Byes Mærkværdigheder, er efter 800 Aar intet tilovers, uden Erindringen af de da levende Mennesker og synderlig Stiftens priselige og elskelige Minde. Bliver Oluf Trygvessons Navn os hæderligt, fordi han har bygget vor Fødestad, saa seer til, om der ikke paa vort Trondhjem falder Glands og Ynde af det, at have havt Oluf Trygvesson til Stifter. Den, hvilken hans Fædreneland er fjært, har Sind til at blive ret bekjendt og fortrolig og tilfredsstillet med Fædrenelandets Historie.

Fædrenelandskjærlighed! din Aand og Dyd. Du rækker længer end til forgjængelige verdslige Planer, længer end til jordiske Borgerforbindelser. Jeg har paakaldet den Aand, hvis Skabning og Gave du er, at du maatte give min Tale Visdom og Kraft, Fynd og Tækkelighed.

Hvorledes minder Fædrenelandskjærlighed Oluf Trygvesson? Dermed har jeg betænkt at underholde Eder, Fædrenelandets Elskere! Maatte Eders Borgerind nogenslunde tækkes ved det, I skulle høre om, hvo han var og hvorledes han blev det, Forsynet satte ham til —

hvad han attraaede og gjorde for sit Folk — hvad der er at tænke ved hans korte Kongebane.

I.

Ikke sjelden finder man, at herlige og elskelige Mennesker dannes til det de skal blive, ved Trængsler og ved en haard mørk Indgang til deres Vresbane. Oluf Trygvessøns Fader Trygve var Harald Haarfager, Norges første Enevoldsherfers, Sønesøn; han havde sin Andeel af Norge med Erik Blodøxes Sønner, i det sydlige Norge ved Bigen, og blev efter disse fordærvelige Kongesønners værre Moder Gunhilds Anslag af sin Fætter lumskeligen dræbt. Hans Enke Astrid blev for at bjerge sit Liv landflygtig med tvende Døtre, og en Søn vor Oluf, den hun bar under sit Hjerte.

Ham fødte hun paa en liden Holme i Hadeland. Det var Aaret 968 eller 69. Hos Kongen i Sverrig, Hakon den gamle, fandt hun i to Aar et trygt Ophold; men da hun med sin Søn vilde rejse til sin Broder, som tjente i Rusland, blev hun af Søerøvere optagen og med ham solgt i Estland. Hændelser, i hvilke Forsynet udfører sine Hensigter, lod ham findes og bringe ud af Trællevilkaar, af en Paarørende ved den novogrodske Konges Hof, til Holmgaard; der fik han Opdragelse, hvor hans herlige Siels og Legems Egenstaber fra hans første Ungdom udviklede sig. Verdens Kløge, og de der gave sig af med at spaae, sjædede i ham en opvoxende Regent, der vilde vinde sin Oldfader Harald Haarfagers Throne, de som af hans Fortjenester elskede ham, ønskede ham den. Det er Fædrenes landskjarlighed, som har opsamlet og bevaret i Hukommelsen og siden overleveret os i Sagerne, de mange syn-

derlige

derlige Optrin i Oluf Trygvessøns Levnet og de adle Træk til hans Billede, og ved det samme Sindelag fik dette hans Minde endnu efter 800 Aar blive os dyrebart. I en Alder af højt 15 Aar var Oluf allerede den Søemand og Søekriger, at han førte den russiske Konges Skibe, bestreod Søerøvere, gjorde stort Bytte af dem, undervang adskillige oprørske Steder, og ved de Fortrin, han vandt for alle Mægtige i dette Rige, syntes at være deres Glands til Formørkelse og fik efter 4 Aars Tjeneste en ærefuld Afsked fra dette Rige. Den russiske Konge Blademir eller Boldemar og hans Dronning Allogia udstyrede ham med Skibe Bemanding og fornødne Midler for at gaae til Norge og søge sit Fædrene-Rige. Men det Forsyn, som havde bestemt ham til at føre Scepteret i Norge, til at styrte Afguderne fra deres Sæder, at føre heldig Krig mod Afguderiets Affkyeligheder, til at betrygge Indgangen for den Oplysning, som med Verdens Frelser's Erkjendelse havde udfraakt sig til Europas nordlige Lande, — fandt fornødent, at Oluf endnu i ni Aar skulde være i Udlandingskab og der dannes til den sande Helt, han blev for Norge. Afguderiets Mørke laae endnu over Rusland og de der til grændsende Lande ved Østersøen; i Danmark og Sverrige havde Christiendommens Forkyndelse gjort svag Fremgang. Oluf Trygvesson havde ikke havt christne Lærere; men hans store Pund af sund Fornuft havde tidlig indgivet ham Foragt for Afgudsdyrkelsen og dens væmmelige Skikke og for Troldkarlenes forægtelige og skadegjørende Gøglerier. I Krigens og Søefartens mæisommelige og vovelige Konster var han fra Barn-dom dannet og hardet til den Anspændelse af Sjælens Kræfter, som bevarer for Slappelse i Lysterne, for sejs og hykkelsk Forstillelse, for nedrig Egennytte og Gjerlighed. I mange og store Farer var han bleven rig

paa Raad og mandig til at udføre dem; han havde lært at kjende Trofastheds Værd, og vant sig til at bære Omfarg for dem, og at dele Livets Gode med dem, som deelte Møjsommelighed og Dødsfarer med ham. Hans Omgang var venlig og skjemtform. Alle Krigens Dyder havde Oluf gjort sig egne, eller rettere en højere Mand dannede ham. Den sammes Gave var hans skjønne Legems Skabelse og hans Næmhed til alle kunstige Legemsøvelser. Ingen var saadan Svømmer som han, eller kunde i Dykkersøvelser holde sig saalænge under Vandet. Han kunde gaae paa Marene uden Borde, naar hans Folk roede. Hans Lethed i at bestige de højeste og bratteste Fjelde var saa stor, at han ogsaa bar een af hans Folk, som havde villet kappes med ham, og var Klavret saa højt at han ikke saae sig Redning at frelse sig, derfra ned. Hans Færdighed at føre Vaaben havde han bragt saavidt, at han kunde føre to Sværde, kaste Spyd med begge Hænder, leegte med tre Saxe eller korte Kaarder, saa at altid en var i Vejret og to var i begge Hænder. Det Større med det Ringere udgjør en herlig Mand's Billede.

Paa Rejsen fra Rusland blev denne for Norge bestemte unge Helt af en Storm fordreven til Kysterne af Venden, (nu Bag-Pommeren) og maatte overvin- tre der. Landets regjerende Fyrstinde Gejra, den vens- disse Kong Burtslavs Datter, en ung Enke, fandt ef- ter hendes Raads Forslag Forbindelsen med den elst- værdige unge Udlandning takkelig og fordeelig for sin Stat. Ved dette Giftermaal fik han sit første Rige, men det havde endeel frafaldne Steder, som med Sver- det maatte bringes tilbage. Oluf var den Mand, for hvilken ingen faste Stæder kunde holde sig, og ingen Fiende var for krigerst. Han vovede sig yderlig, men kom med Sejer og Rigdomme og befæstet Herredømme
til

tilbage. Dog var dette lykkelige Egtekab og det vens-
dige Rige ikke beskikket til Olufs Blivested.

Efter tre Aar døde hans elskede Gejra, og Sorg
berøver gjorde Koelighed i sit lidet Rige usfordragelig.
Den to og tyve Aar unge Konge ombytter Regjeringen
paa Landet med Sætoget. — Der besøgte han igjen
Rusland og blev ved Omstændigheder, dem den usynlige
Guddom styrede, bragt til Grækerland og fik den chri-
stelige Religions Underviisning. — Her er den Ven-
ding af vor Oluf Trygvessons Levnetsbane, som giver
Fædernelandskjærlighed meer at spørge efter, end Hi-
storien fuldkommen kan gjøre Rede for. Ingen Historie-
skriver, som har viist Sindelag til sit Folks Væ- og
Lyksalighed, har med Ligegyldighed tænkt om Nationens
og dens Lederes Overgang fra den afgudiske Bildhed og
Banvittighed til den ene sande Guds Tilbedelse. Hvil-
ken De eller fast Land af Grækerland, eller om Con-
stantinopel selv, har givet vor Oluf Trygvesson den-
ne lykkelige Tænkemaades Dannelse nævnes ikke af no-
gen hans Levnetsfortællere. Men at dette Ophold i
Grækerland er vist og har været ham selv vigtigt, bevi-
ser det Navn han deraf tog sig, Oluf Girdski eller den
Græske. — Det skulde være ubliidt tænkt, om Noget
med Foragt ansaae denne Olufs første Forbindelse
med Christendommen, fordi dette tiende Aarhundredes
Lærdoms og Religionshistorie finner med et fattigt
Lys. — Det er dog en Omstændighed, som kan hen-
tydes til et sindigt Overlæg hos ham, at han endnu ikke
holdt sig aldeles indlemmet i Christenheden, og lod sig
døbe, men kun som det kaldes blev primsignet d. e.
annammede Korsets Betegnelse. — Alligevel var hans
Stjønsonhed paa Christendommens Fortrin for Heden-
skabet saa virksom, at han igjen rejste til Gardarige
og formaaede Kongen og Dronningen til at hente christne
Lærere

Lærere fra Grækerland. Den russiske Historie minder Kongen Blademir, som den første Konge, der i dette Rige har indført Christendommen — Men efter denne Religions Omsorg, kommer en mindre menneskekjærlig Periode i Olufs Levnet. Efterat have været med Kejser Otto 2. i Krigen mod den danske Konge Harald Blaaetand og hjulpen til at forbrænde og bryde igjennem Dannevirke, er han atter paa Svætoget, beriger sig og sin Flaade af Bytte paa Havet og paa Kysterne i Østersøen, og i Vesthavet indtil England og Irland. Det var vist ikke den lyse Christendoms Aand; men de Tidens Kongesønner, som endnu gif om med at vinde deres Fædrenerige og endnu ikke havde deres eget Land, levede ikke anderledes. Det lader sig desuden med Sandsynlighed sige, at det var kun Sværovære, fra hvilke han stræbte at rense Havet. Udtryffeligt fortæller Oddur Munk, at Oluf da han var i England, i Northumberland forenede sig og sin Svæmagt med en der regjerende Jarl og optog Sværovære, hvoraf Nord- og Østersøen brimlede, som meget plagede baade Handelen og Svækfysterne. Olufs omvankende Levnet nærmede sig i de tre Aar, han var i England, til den fastere Bestemmelse af hans Bane og tillige af hans Religions Sinds-lag. Han blev af Vejret drevet til Skilleberne for Cornwallis Kysten, traf der først en Christen Eremit og siden en Klosterabbeds Underviisning, blev da der med sit hele Følge døbt i sit Alders 25 eller 26 Aar. Dette hans Ophold i England bragte ham et Kongerige, hvortil den dublineske Konge Kvarans Søster Gyda udkaa-rede ham. Han maatte vinde hende ved en Ridder-kamp med sin Medbejler en Kjempe Alfum. Oluf gjorde ham værgeløs, bandt ham, og gav ham fri mod hans Løfte at forlade Landet.

Den engelske Historie har ogsaa Kong Olufs kri-
geriske Minde, og fortæller, at han med den danske Kon-
ge Svend Haraldsen eller Tveskjæg, Aar 994, kom til
London med 97 Skibe. Men vor Fædrelandsfind
kan være glad at vi her isteden for Menneskedrab, hvori
Oluf havde Deel, kan fortælle at han forlod Krigsfæl-
ledskabet, og gjorde Fred med den engelske Konge Ethel-
red; en høitidelig Forbindelse imellem denne og den
tilkommende Norges Konge blev stiftet, og Oluf med
store Foræringer, Væresbeviisninger og velforsynet Flaas-
de tog sin Vej ad Norge.

Der kom da omsider den belejlige Tidspunkt, at
Oluf Trygvesson skulde fra sit 27 Aars Udlændingskab
træde frem i Norge og tage Norges Regjering og ikke
blot lægge det hele Land fra Alfsheim, nu Kongelv,
og fra Fædderen indtil Finmarken under sin Lydighed;
men sætte Verdens Skabers og Verdens Saliggjorers
Vere og Velgjerninger frem til Hvermands Bekjendskab
og Antagelse i Norge.

Kjendelig er Oluf Trygvesson, som den af Forsy-
net sendte Hevner at gjøre Ende paa Hagen Jarls
Norges ulovlige Eneherkers i 10 Aar lykkelige Svigs-
og Mordgjerninger og forhærdede Afgudsdyrkelse. Ha-
gen Jarl havde selv ladet overtale Oluf Trygvesson til
at komme fra England tilbage ved hans tvende Mor-
brødre og en undertkjøbt Forræder Thorer Klaf. Ha-
gen Jarls Anslag var at lade denne højt berømte norske
Prinds myrde, ligesom han havde ved Underfundighed
og Luremord ryddet af Vejen tre norske Konger. Men
den usynlige Haand værnede om Oluf Trygvesson, For-
ræderen Thorer bragte ham til Agdenæs, men blev der
opdaget og kom til at ligge paa sin Gjerning. Til sam-
me Tid havde Hagen Jarls yderlig vidt drevne Utugt
og Voldsomhed bragt Almuen i Trondelagen til Oprør
imod

imod ham, hvor al denne 58 Aar gamle Herskers Opfindelseskunst og Mod og Tilhængeres Forsvar forlod ham saa aldeles, at han med sin Træl flygtede fra et Sted til andet og tilsidst skjuler sig paa Gaarden Rimol (Romul) i Meelhuus, i en under en Soinesie, gravet Hule, hvor hans Træl dræbte ham.

2.

Det var Aar 995 og paafølgende 996, at først Trondelagen paa Eyre-Ling tog Oluf Trygvesson til Konge, og derefter, da han drog Landet igjennem, først mod Sunden til Bigen (nu Opsloe Fjorden) siden omkring Agda (nu Sydsøllige Kyster af Christianssands Stift;) og derfra Nord igjennem det nuværende Bergens Stift til Stad-Landet og Dragsøidet, Hordaland, Fjord og Sunnmør, derfra igjennem Nordmør tilbage til Frosten og Nidaros, blev alle vegne hans Fødselsret og Mandigheds og udfandne Besværlighederes Fortjenester erkjendt. Hans Overtalelser-Gaver, den sunde Fornuft, der var i hans Foredrag og den Vægt som hans Erfarenhed og Tapperhed i Krigen lagde til hans Overtalelser, vandt ham Formændenes og Almuernes Højagtelse og Lydighed, eller, dog sjeldnere, aftvang dem den. I Bigen og i Hordaland blev et Forligelses-Bilkaar og Befæstelse af Huldskab og Troskab, da Kong Oluf der sandt paa sit Fødested sine Slægtninger og giftede tre Søstre, sin Moder Astrids Døtre, men og tvende Haløsøstre Ingerid og Inngigard og sin Helesøster Astrid med anseelige og formuende Mænd i disse Lande.

Fra det første Sted, hvor Kong Oluf satte Fod paa Land og i alle disse Almuens Møder var hans Forring at blive kjendt og hylbet, som Harald Haarfagers Arving

Arving ikke hans hele Aaastand; men med samme Tælsfelighed, Overtalelses Fyndighed og Bestemthed at byde enten Samtykke eller hans Vaabens Ewang og Straf — forkyndte han Afguderiets Frafigelse og den sande Guds og Verdens Frelzers Erkjendelse. Denne raske i Møjsommeligheder og Farer hærdede unge Mand, hvis hele Levnet fra hans tolvte Aar havde været Eventyr i Svætog og Krige, havde i England gjort sig den bestemte Plan, at sætte ikke allene sig selv paa Norges Throne, men at bringe sit Folk til at hylde Himlens og Jordens Herre, som dets sande Konge. Han havde i sit Følge fra England christne Lærere, blant hvilke nævnes en Jon, en Sigurd, og fra sit Ophold i Tydskland af Tangbrand, ved hvilke han besvægede Underviisning og Gudstjenestens Holdelse.

Hvorledes dette Kong Olufs Anslag og Foretagende skal ansees, om han fortjener Beundring og Ros som Nationens Velgjører; om Guds Forsyns Verk at adspredde Norges Trældom under Afguderiets Mørke og give det Christendom, i denne synderlige Mands Sendelse, skal prises: det skal ufordrejed Fædrenelandsk Fjærlighed bedømme, naar den veed hvad for Usikke, Sæders Bildhed, Trølsshed, Grufomhed og Overtroes Bedragerie, vare Frugter af Afguderiet; naar den veed at forestille sig Kong Olufs Omgangsmåade i at fordrive Afguderiet, og indføre Christdommen.

Fædrenelandsk Fjærlighed ufordrejed og uvanskab af Spidsfyndighed, Egettykke, stolt Mennekkforagt, af seltraadige Lyster, ledsaget af sund Fornuft, den havde Oluf Trygvesson; derfor maatte han brænde af Harm over at vide det stygge Mørke, og den forhærdede Bannvittighed, i hvilket hans Landsmænd det talrige Folk i det store Norge levede hen, at kalde de usle Billeder af Thor, Freya, Freyr, Odin, Guddomme, at søge Himlens

Vel

Welsignelse, frugtbare Tider, Skiebneens Styrelse af dem, at ære og hylde dem med Besmørelse af Blod, endog at bringe dem slagtede Mennesker til Offre; — at det blev udtydet som disse Afguders Magtes Gjerninger, hvad af lønlige skadegjørende Kunster, Giftmagierier eller ubegribelige eller ildeforstaæde Naturbegivenheder var opfundet under Navn af Trolddom. Og hvad Menneskehjerner eller Hjerner, hvad for Sæder og Adfærd denne Vanvittigheds Troe dannede, til hvilken Underfundighed, Snedighed, Troløshed, Meenæed og Blodtørstighed den forhærdede sine Dyrkere, det havde han for Minde og for Dine i Hagen Jarls Handlinger, og det kunde Fortællingerne om de ældre Nidskabsgjerninger mod den ædle retfærdige og blide Hagen Adelsteens Bestræbelser at forbedre sit Folk, og om Erik Blodøres Sønners og deres Moders Bedrifter bevidne.

En Mand saa rask til at vove sig i Kamp eller til at kysse Nidinger, som Oluf Trygvesson, kunde vel troe sig besøjet til med Sverdet i Haanden, at byde den forblindede Almue, at tage imod den usynlige sande Guds Erkjendelse og hans Gjerningers ældgamle Aabenbarelser.

Ikke ville vi tale til Forsvar for Samvittigheds-Evang. Men Samvittigheds-Evang eller Religions-Forsølgelse kan det ikke kaldes, naar de som ingen Samvittighed have, men imod Fornuft og bedre Viddende nære Vanvittighed og Bedragerier, trues til at lade af fra disse Misgjerninger. Der skal Ingen med Sandhed kunne ligne Oluf Trygvesson, med en Nodammed, der med Sverdet i Haanden bød Araberne at troe eller bekjende, at han var den ene sande Guds Sendebud.

Kong Oluf søgte for sig selv ingen anden Hylbelse eller Fordele, end den Almuen efter hans Arveret og efter hans vitterlige Mandighed frivillig tilfod ham, at
for

forsvare den mod Hagen Karls Sønnen og Tilhæng og at værne om Fædrelandet. Han var saa langt fra at give sig ud for Noget andet, end et Menneske, lig sine Brødre, at det Fortrin han attraaede, var at blive sit Folks Velgjører, at bære Almenevæsenets Byrde, at være den første at gaae Farer imøde.

Lad historisk Grandstning og Bedømmelse af de gamle Sagaer, fortælle, hvorledes denne Fædrelandets Helt prægede Christendommen og førte Krig mod Afguderiet. Der ere i disse Fortællinger, som indeholde samtidige Overleveringer af Tildragelserne, endeel Vidunder og Jertegn, som skal være skeete til Afguderiets Forsvar mod Trolddom og onde Manders Virkning, og hvilke ved den højere Magt, som var paa Kong Oluf Trygvessens Side, bleve tilintetgjorte. Den ægte og i de gamle Kilders Ransagelse vvede historiske Mand vved hvorledes disse Fortællinger skal behandles, hverken med fræsen og magelig Letfindighed, der er ligesaa urosværdig som Overtroe, aldeles bortkastes, ej heller antages bogstavelig. Hvad der er Sandhed og er indsvøbt i disse den gamle Histories Udpnyntninger, maa fund Philosophering over Historien udfinde.

Vi finde da det lyse Oprin af en sejerrig Norges Søn og Kongesøn, som drager Landet omkring, og, til ligemed sin egen Hyldeelse, vinder Hyldeelse for den usynlige og evige Verdens Konge. Paa Hordalands Tinget erklærede Almuens Talere sig dristig imod ham, truede, men søjede sig, da han med sine Søstres Giftermaal besvogrede sig med dem. Paa Agda eller paa Mastursøen havde som flere Steder Afguderiet sine Talere og Forsægtere, som havde beredet sig paa at gjendrive og gjøre frugtesløse de Forestillinger Kongen vilde gjøre paa Tinget. Ere af de anseeligste og stiveste Forsvarere af det gamle Mørkheds og Wildheds System

1ste Bind. S skulde

fulde være Talere, og Almuen stolede paa disse Formænd. Den første rejser sig, begynder, men kan for Høste ingen Mening udføre, den anden stæeg op og troede ved Brede at skaffe sin Tale Sejer; men i Brede blev han stammende og til Spot for hele Ringsforsamlingen; den tredje som skulde borttage sine Forgjængeres Skam eller Vanhæld, begyndte, men han befandtes saa hæst og spagmælende, at han ikke kunde høres. Virkningen af dette Afgudsdyrkernes udmærkede Uhæld var, at Mange af de Nærværende gif over til Kongens gode Sag. Paa Dragsøjedets (eller Stadtlandets) Ring er det, efter Sagaernes eenstemmige Beretning ligesaa klart, at Underhandlingerne vare frie og fra Kongens Side kjærlige, at det var Gyndigheden, sund Fornuft og Tækkeligheden i hans Tale, som vandt Mængdens Bifald og Overgang til Christendommen.

Ogsaa til Island strakte Kongens Omsorg for dets Religions Forbedrelse sig. En fød Islænder Stefner, som paa sine Rejser i Danmark og England var bleven Christen og med Kongen var derfra kommen til Norge, blev af Kongen overtalt til at rejse med Lærere til Island og ved Ringene at foredrage Christendommens Antagelse. Stefner førte ikke sit Verende gandske forgyves, endskjønt Afgudsdyrkelsen havde tungnemme og stive Tilhængere, som ikke let gave deres gamle Vanvittigheds Dvælses, Fabler og Levemaade Afssked. Det er sandt, at Tangbrand, Kong Olufs Præst, en Bremerst Greves Søn, som i Sæxen havde givet Oluf Underviisning og var kommen i hans Venkskab, har for sit Apostelembede ikke godt Navn i Island; han hævnede Fornærmelser af de hedenske Islændere med Sværdet og som Udlandning der ikke havde sin Konges Beltaalshed ei heller hans Godmodighed udrettede han ikke stort; men dog christnede han Nogle; og da han kom tilbage

fandt

sandt hans Adfærd Kongens Mishag. Imidlertid havde Island bedre dannede og hældigere Lærere af deres Landsmænd Thorgier, Gissur, Hjalte, som ogsaa ved Viser bragte Afguderne i Foragt, og med den Oplysning de udenlands havde samlet sig, udrettede det, at flere Familier bleve bragte til Christendom. Kongen forlangte ikke Islands Underkastelse under sit Herskab; men han opmuntrede og vedligeholdte Islændernes Besøg til Norge og vandt ved sin fri og milde Omgang og Gjæstfrihed Manges Hjertelag til sig og deres frivillige Overgang til den sande Gudserkjendelse formedelst Verdens Frelser.

Hvilket Original af fri og raske Tilbøjelighed til at vinde Fremmedes Bekjendtskab, Kong Oluf var, derom vil jeg fortælle et Optrin, som skede i hans andet Regjerings-Aar, da Trondhjems Bye stod i Bygning. Der var om Høsten kommet Skib fra Island til Nidaros med Handelsvare, Vadmel og Graaeverk (Vararfeldr), Modvind hindrede deres Afreise. En Dag, da Vejret var smukt, stode nogle Islændere paa Bryggen og saae paa, hvorledes nogle Mænd af Byen forlystede sig med at svømme. De beundrede deres Kunst at dukke under Vandet og brydes. Især udmærkede een sig for de andre. Islændernes Kunstære fristedes til at maale sig med Normændene; men denne Ene dristede de sig ikke til at have at gjøre med; kun een ved Navn Kjartan drog sine Klæder, kastede sig i Elven, svømmede hen til Normændene, greb den udmærkede Mand om Foden og drog ham til Bunds; de forbleve der en Stund, kom op igjen og, uden at tales ved, foere atter ned igjen og bleve længere borte, kom op igjen og gif tredie Gang ned og forbleve endnu længere under Vandet, saa at Kjartan syntes det var for meget og han erkjendte Trondhjemmens Overmagt. Denne spurgte nu Islænderen om

hans Raad. Han kaldte sig Kjartan. Du svømmer vel, sagde Normanden, er du ogsaa snild i andre Ting. Han svarede, han forstod vel flere og at dette var hans mindste Idræt. Hiin sagde atter til Islænderen, men hvorfor spørger du ikke om mit Raad? Kjartan svarede: mig tykkes det unødigt at vide hvem du er. Jeg vil dog sige dig, sagde den anden, med Kongen har du Eksemplet i at svømme. — Kongen underrettede sig da de vare paa Land nøje om hans Slægt, og da Kjartan ikke havde Kjortel, bad Kongen ham tage sin. Denne begyndte Yndest vedligeholdte Kongen. Islænderne bleve Vinteren over i Nidaros, bivaanede Jule Gudstjenessten; Kjartan og flere af Skibshøvdingerne bleve af Kongens venlige Formaning overbeviste om den christne Troes Værd, og lode sig med deres Mandskab christne. Kjartan og flere brave Mænd gave sig i Kongens Tjeneste.

Lad os nu see Kong Oluf Trygvesson i de Stillinger, hvor Afguderiets blinde eller virkelige Rædsler brøde hans Bestræbelser for den sande Guds Vere Trods, og udæskede hans Klogskab og Mod. Det var i samme hans Regjerings andet Aar, at Ting paa Frostens blev holdt. Der var ogsaa Guldalens og Orkedalens Almue, Gaardsejere og Tjenere bevæbnede; Stempling var gjort, at sætte sig med Styrke og Vilddighed imod den nye Stif. Jernskjegge fra Orlandet var Taleren, paastod Gudernes Magt og Hævd paa Dyrkelsen, truede med deres Brede, og foreholdt Kongen, at han skulle gjøre det, som Almuen havde formaaet over Hagen Adelssten. Kong Oluf stillede den brusende Folkmængdes Bulder med sindig Tale og lovede den et Møde ved forestaaende Høstid i Mæres store Afguds Tempel. Han indbød derefter de Anseeligste af Folket til et Gæstebud hos sig paa Lade, beværtede dem saa rigeligen, at de glemte deres Uroelighed for at omvende
Kongen

Kongen i Vellebnet med Mad og Drifke. Dagen efter tidlig om Morgenen, da Kongen som sædvanlig havde holdt sin Andagt og med sine Folk aftalt det fornødne, lod han sit bevæbnede Mandskab fra Skibene samles, kaldte saa Formændene og den der nærværende Almue for sig og holdt dem denne Tale: "Paa Frostetinget har jeg forelagt Eder at annamme den christen Troe; men I vilde tvinge mig til at ofre til Guderne. Det er nu aftalt, at denne vor Trætte skal forenes ved det store Offer paa Nære. Men I vide hvormeget jeg har forbrudt imod Guderne med at tale imod dem, sønderbryde dem og allevegne stride imod dem. Deres Brede maae forsones; der skal, som I ville, slagtes Menneker. Men det er for ringe at tage dertil Trælle, eller og Misdædere; der maae ofres ypperlige Mænd, som agtes de anseeligste af deres Vælde, Formue og Byrd. Jeg udnævner dertil dig Orm Lygra af Medelhuns, dig Styrkar af Gimsun, dig Kari af Greeting, dig Asbjørn Thorgejrs Søn af Ornes, dig Orm af Lyra, dig Haldor af Skjerdingsstad; jeg vil endnu udvælge sex andre af Indre Trondelagen, som alle skal ved deres Livs Opofrelse fra Guderne vinde os et frugtbart og fredeligt Nar. I skal da, som nidjere Mænd for Guderne's Vre og Dyrkelse komme til dem og nyde Eders Løn i deres Boligers Lyksaligheder. — Men hvad? skifte I Farve, — som de der tvivle paa Eders Gunders Magt at belønne Eder? — Eller have I ikke denne Troe og vente I intet af Guderne — saa lyder heller mine Raad, og hylder Gud Himlens og Jordens og Altings Skaber." Dette uventede Forslag betog dem Modet og opvakte tillige deres sunde Fornuft; de overgave sig til Kongens Villie, lod sig christne, og forbleve hos Kongen indtil de havde i deres Sted givet deres Børn eller Paarørende til Gidsler.

Til den bestemte Tid reiste Kongen paa sine Skibe til Nære i Sparboen. Jernskjegge var der og en talrig Almue, Festen var tillavet og de til Offere bestemte Trælle tilstede. Jernskjegge foreholdt Kongen sit Løfte at gjøre Folkets Villie, og tage Deel i dets fædrene Guders Dyrkelse. Kongen svarede ham sindig; — men erklærede sig villig til at gaae ind i Templet og see deres Guder. Hele Almuen fulgte med og Kongens Mænd ogsaa, men alle ubevæbnede Kongen undtagen, som holdt sit Udmærkelses Tegn sin guldrindlagde Øxe i Haanden. Thor, det prægtig klædte Billede, sad med sin Hammer der paa sin Vogn med tvende forspændte og kunstig tillænkede Bukke. Jernskjegge prælede, at det blotte Syn usejlsbar vilde vinde Kongens Erbdighed og loffede ham til blot at røre ved Vognen. Kongen stod og tænkte paa det han vilde gjøre, advarede Jernskjegge ikke at spotte den almægtige Gud eller have sin Konge til beste, og tog i Kjederne. Vognen kom i Bevægelse og rullede paa sine Hjul. — Jernskjegge triumferede med høj Latter, at Kongen nu var bleven Gudens Thors Mand, som den der havde trukken hans Vogn. — Det skal du nu strax see, sagde han, løftede sin Øxe og hug saa vældigen til Afgudsbilledet, at det sønderslagen faldt af Vognen. Nu brød Kongens Mænd frem, kastede alle de andre Afguder ned og brød dem i Stykker.

Jernskjegge skreeg som en Rasende Almuen til Hevn, men blev i Trængslen af Kongens Mænd dræbt for Døren af Huset. Afgudsdyrkernes Mængde blev forbaused, vidste intet at gjøre uden at hyle over deres Guder. — Kongen bød dem at sidde og høre; stod frem og foreholdt dem, hvor foragtelig deres Egenindighed at hænge ved Afguderiet var, han betydede dem, at det ikke var dem til Ære, at have ved dette samme

Afguds-

Afgudshuus tvunget Hagen Adelssteen til at tage Deel i Ofringen; at de ej heller havde at rose sig af deres sidste Behersker og Afgudsbaesenets Forsvarer Hagen Jarl.

De havde nu at vælge, enten at forsfage deres hidtil vedholdte Stiofindighed paa Bedragerier og stygge Skikke, og lyde det han til Guds Vere bød dem, eller c. saa gjøre sig færdige til at udføre det de havde truet ham, og da prøve hvad hans Krigere og Vaaben formaede til at straffe deres Opstand.

Alt Mod til Gjenfridighed var nu forsbunden eller besfjemmet, Anføreren for Opsætsigheden var borte; de andre faldt til Føje, og ved det samme Ting bleve et Tal af 600 Mænd christnede.

Dømmer hvo der har Fædrenelandsfnd, som er andet end blind Sværmerie om Nationens Ravn, og Ros, Fædrenelandsfnd som er Følelse af denne Menneskemængdes aandelige Værd og Forhold af Naade eller Unaade hos Gud, om dens Vel og Lyksalighed efter Døden — dømmer om en Konge, der var frivilligen hylde Landet igjennem, en Konge og ædel Krieger, der mødte dette forhærdede Fiendskab mod Nationallyksalighed, Vanvittighed og Egenfindighed at holde for Gud domme disse stygge Vanskabninger, Hengivenhed til fæle blodige og mordiske Skikke, blind Dumbhed at gabe paa Gøglerier, Trældom, at lade sig lede og opegge af vilde og trodsige Voldsmænd, og blive deres Redskab til alle Ugjerninger, — kunde handle værdigere og flogere, end vi see Oluf Trygvæson i disse Optrin. Hvem var hans Fiender? mod hvem stred han, uden mod disse Nationens Fordærvelser? og deres fordærvede og uforbederlige Redskaber, som vare væbnede til at forgribe sig paa ham selv. Og var det andet end den af tvungne Dngangsmaade mod den blinde og oprørte

Hob, at han understøttede sine syndige og velmeente Raad og Overtalelser, med Skrækken af sine Vaaben?

Oluf Trygvesson kjendte sine Mennecker, og skjønnede hvorledes hver paa sin Maade var at vinde. Det viiste han i Helgeland og Salten, da han paa sine Kejser at bebude sit Folk den sunde Gudsdyrkelse naaede derhen. For ham var hans Rygte kommen did. De Helgelændere, som komme til Trondhjem, vilde Kongen alle overtale til Christiendommen. Mod dem, som med Ondskab fortørnede ham, lod han føle sin Allvorlighed i at byde dem Wiisdom og Lyksalighed. — Harek paa Tjøttøen var en rig og anseelig ung Mand. Han blev af toende Brødre som havde været i Trondhjem, og holdne fangne hos Kongen, paa en svigagtig Maade mod sin Villie, ført til Kongestaden. Kong Oluf gjorde sig megen Glid for at vinde ham, men han negtede at blive Christen.

Kongen satte ham ikke allene i Frihed, men gav ham et velbemandet Skib, for at rejse hjem; sagde ham dog at han snart vilde komme selv til Helgeland og da fordre Lydighed. Han kom, var Hareks paa Tjøttøen Gæst og bragte ham og Folket i Landet til at modtage Christiendommen. Harek blev Kongens Lehnsmænd. Den største Gjenstridighed imod den sunde Lære, som bragte Kongen i enkelte Tilfælde til at forlade sin ellers beviste sindige Godmodighed og til at straffe paa Livet, var hos de Afgudsdyrkere, som dreve de Mørkheds og Skadegjørende Umenneskeligheds og Vanvittigheds Gjæringer, i hvilke de sagdes, at have onde Manders og Dævles Hjelp. Vi kan være tilfreds med at regne dem iblant Alderdommens tabte onde Kunster, (Bedragerier ere ogsaa onde Kunster,) og berolige os med at slet ingen Mening have, hverken troe dem eller aldeles henkaste dem. Det er djærv Uhosflighed og Uansvarlig-

stændighed som bliver rebset i gode Selskaber, naar en ellers agtet og troværdig Mand i sindig Alvor fortæller Noget, som seet eller bevidnet Sandhed — at erklære det for Usandhed, fordi man finder det utroligt; man tier, glemmer den, og opsætter sin Bedømmelse. Samme Menneskeagtelse og Bessedenhed viser Norges Histories Kantsager de gamle og samtidige Fortællere og Historiens Fædre, dem han skylder Ære og Tak, for det Meget som upaatvibneligen troværdigt er os overleveret. At affige Meninger og bedømme Alt, hvad enten der spørges om vore Domme eller ikke, er ikke den øvede Grandfæres, men kun dens Skik, som uden at kjende og grandfæske meget, troer og behager sig selv. Hvo er dog den som vilde tykkes sig at see tilbage til Optrinne for 800 Aar, som om de stode for hans Dine?

Derfor jeg end havde gjort Undersøgelser og kunde fremstille for mine ærede Tilhørere, Kong Oluf Trygvessons Færd til Godøe og overstandne Eventyr med Raud i Salten, om Eivind Kindrisses Haardnakkenhed, om Troldkarlenes Forviisning og deres Udfibning fra Trondhjem, om deres sidste Beværtning og Bannhældet med deres Indebrændelse i Huset hvor de vare om Natten, om Eivind Kelda der ved sin Konst undgik denne Jldsbaade; — saa minder Tiden mig at forbigaae al dette. Tækkeligere for Fædrenelandselskeren skulde en Undersøgelse blive, hvad Grund i Kong Olufs udmærkede Sindsbeskaffenhed Sæder og Levnetsomstændigheder det har, som fortælles om de ham forundte himmelske Aabenbareelser, om hans natlige Eensomhed i Omgang med Gud, om hans Folks Dmtale om ham, hvad enten han var et almindeligt Menneske eller noget mere.

Men vi vende os til at betragte Oluf Trygvesson i sin Skiebne ganske som Menneske, det er, forfrænkelig i al sin Herlighed og Vælde, i alle sine ædle Jdrøtters Djemaal og Fuldbendelse, hvert Øjeblik uvis om hvor mange Trin han endnu skal komme frem paa sin Bane; — Vor Trondhjems Stifter havde, efter at have sat denne sin Regjerings Bopæl, kun tre Aar tilbage. — Han havde kastet Afguderiets Herredømme omkuld, havde med Venkabs og Ærligheds Frimodighed og med mandig Kraft, i eenlig Samtale og for Folkemængden, bebudet Himlens Herres og Verdens Frelsers Ære; han havde lagt Grundvold til christne Menigheder sit hele Rige igjennem, fra Lindesnæs indtil Finmarken, ogsaa uden for sit Rige paa Orkænerne Island og Grønland; ogsaa Gothland i Sverrige, hvor hans yngste Søster Ingeborg ægtede Jarlen Rognvald, var ved hans Underhandling velsignet med den sande Lære. Vist hører der meer til fuld og værdig og moden Christendom, end det Oluf Trygvesson kunde gjøre. Levnets og Sæders Kættelse, Vindskibeligheds og Konstens Indførelse og Ungdommens Opdragelse dertil, Nærings og Ejendoms Beskyttelse ved fuldstændige Love, Kættegang for Stridigheder, lovlig Undersøgelse, Dom og Straf for Misgjerninger og de Uskyldiges og Børgeløses Forsvar, Koveriers og Voldsgjerningers Standsning ved erkjendte og til Loven bundne Øvrigheder og Embedsmænd; — saadan Statens Indretning — havde Kong Oluf ikke Raadgivere og Rolighed og Tid nok til. Den fredsomme Tid for Landet som blev Magnus Olufssøns Lod, var endnu ikke. — Man holdt sig maadelig til Harald Haarfagers og Hagen Adelssteens Love. Det Ufrud blant Nationen, den onde Menneskeart, som stred mod god Indretning, var endnu for mægtig. — Og
Oluf

Oluf Trygvesson det for Mennesker herlige Medskab i Lysets Faders Regjering var Menneske, var ikke dannet nok, ikke fejlfrie i sin Adfærd, ikke skicket til en længere Kongebane end fem Aar. Hvorfor ikke? uviseligen gaaes i Rette med den uransagelige Wiisdom, hvilken allene kjender alle sine Gjerninger og den hele Sammenfjedning af Aarsager, hvorfor Oluf Trygvesson maatte gaae fra sin begyndte Statsindretning.

Var det en ulykkelig Forbindelse, et verdsligt klogt og Forsynet mishageligt Anslag paa hans Riges udenlandste Udvidelse, at han indgif hans tredje Egetskab med den danske Konge Harald Blaatands Datter, den da herskende Svend Tveskjægs Søster? eller var det at Kongernes Konge ville opstille et Exempel i Historien, som skulde fortælles Efterverdens Konger, at Erobringsfeldtog eller Sæetog ansees af ham som Mord, der bliver krævet af dem? eller var det, at de Ondes Mængde i Norge endnu var for talrig og for ubøjelig mod Sandhed i Guds Erkjendelse, og at dette 10de Aarhundrede ikke var Oluf Trygvesson værd? Jeg veed det ikke; men vil i Korthed forestille Begivenhederne, hvorledes Norge mistede sin ædle og elskværdige sin uforslignelige Konge.

Kong Svend Tveskjægs Syster Thyri var imod hendes Villie af hendes Broder af Statsaarsager bortfæstet til den vendiske Konge Burislas, og var bortført til ham. Men hendes Afstye for dette Egetskab gav hende Raad og Fasthed, som overtalte hendes Mand til at lade hende efter 9 Dage forlade ham og Landet og at skænke hende Ejendomsretten til det Jordegods, som var Dronningens Morgengave. Der er nogen Tvetydighed, om denne Thyris Bortgang fra hendes Mand, og hendes Anslag paa Giftermaal med Kong Oluf Trygvesson — Men det blev fuldbyrdet,

det

det syntes at spaae Kongen blide Dage; men Tyri var med hendes Klogskabs, Veltalenheds og Yndigheds Gaver dog ikke den Egtefælle, der kunde skaffe huuslig Hæld i Kongeborgen, og fæste hendes Mand's Sind til at værne om sit Riges Fred og at dyrke hans Nations Borgerdyd. Der var i hendes Qvindesiel en Familieart, som hun var Kong Svends Søster; den Attraae efter at prunke med Titler af Herkabslande og at forsøge sit Huses Indkomster. Ved hendes Laarer af Vresyge og Gjerrighed blev den raske Oluf Trygvesson opegget til at gjøre et stort Tog med henved 100 Skibe til Benden, for at forsikre sin Dronning hendes Jordegods i Benden, og kanskee paa Vejen at forsøge hvad Omstændighederne kunde bringe ham for lykkelige Møder med den danske Konge. Besøget hos den vendiske Konge Burislaf blev aldeles venksabeligt og paa begge Sider til Fornøjelse. Dronningen Tyri erholdt Godtgjørelse for sine Fordringer. Denne hendes første Mand (der som det ellers har været den samme Burislaf) var enten af Frygt høflig, eller ikke af ondt Sind; han gjæstede sin fordums Hustrue og Eftermand i Egteskabet flere Maaneder; og Kong Oluf nød Venksabsglæder, ved at møde sine Slægtninge fra sin behageligste Levealder, da han var i Egteskab med en vendisk Provindses Herkerinde Tyri. — Især var det for hans Hjerte Fornøjelse af hans Ungdomskjærlighed, at see igjen sin Tyris Søster Astrid, som da var gift med en vendisk Jarl. Men paa Hjemvejen fra Benden, strax ved

Derne

Derne uden for Jomsborg, mødte ham det fuldendte Fiendskabs Verk, som den danske Dronning Sigrid Storraades Høngjerrighed havde opspundet mod ham, der havde haanligen forsmaaet hendes Egteforbindelse, efterdi hun ikke vilde forlade Afguderiet. Sigrids Mand Kong Svend, hendes Søn Kong Oluf i Sverrige, og Hagen Jarls Søn Erik, laae der med en meget talrig Flode af tre Nationers danske, svenske og misfornøjede norske Krigere. Oluf Trygvesson, der var gjort tryk for alt Overfald, havde sendt den største Deel af sin Flaade forud paa Hjemvejen. Et Sæslag begyndte, som varede i to Dage, hvis Fælhed og Udmærkelsen af de mange ypperlige Mennekeliøs Forødselse gjør Beskrivelsen for sørgelig til her at blive fremstillet. Kong Olufs 13 store Skibe bleve af Fiendernes store Overtal og de mange Kjempere som vare paa dem overmandede. — Det prægtige og store Skib Ormen den lange førte Kongen, hans ædle Ven Kolbein, og den af sin Styrke og stolte Trofasthed navnkundige Einar Tambeskiælver med flere udmærkede Helte; dets Mandskab blev af de idelig fornyede fiendtlige Anfald med friske Kjempere saa formindsket, at Erik Jarl selv steg paa Kongens Skib. — Nu blev Kongen, som havde faaet Saar, borte. — Efter Nøgles Udsigende havde han kastet sig i Vandet og var der omkommen; men hans Lig er aldrig funden. En Fortælling, som har meget god Borgen for sig, er meget passelig til Kongens store Hurtighed i at svømme, og antagelig for

det Fædernelandsfind der i Dag minder sin Oluf. Han skal med sine Baaben være dukket ned under Vandet, der have aflædt sig dem, og i Dybet svømmet hen til det vendiske Skib, som hans Svigerinde Astrid til at bjerge ham havde aftalt at ligge paa et vist Sted af Den, hvor Slaget holdes. Han skal være rejst til Constantinopel, og forsvunden for Verden, være bleven gammel i et østerlandsk Kloster.

Saa har jeg da fremstillet mine ærede Medborgere, efter min Evne og Tidens Lejlighed, et tro Malerie af vor Byes Stifters Levnet; men ingen studeret Lovtale — og overlader til Dem at sæle, om vort Trondhjem har Været af, at have havt Oluf Trygvesson til Fader og at være bleven hans eneste efterlevende Afkom. I ville ikke fordre af mig, at jeg skulle fortælle om vor Byes Tilvæxt, Omstyrtelser, lykkelige og ulykkelige Hændelser, og hvorledes den efter 800 Aar er bleven det den nu er. Saavidt jeg veed, er dette den første Gang at vort Trondhjems Jubelaar er bleven offentlig min det. Det var da rimeligt, at vi standsede ved dens første Tilværelse og spæde Barndom.

Lær jeg ikke, mine Medborgere! med Frimodighed gjøre Eder opmærksomme paa det, at vor Trondhjems første Stiftelse er Mindet af den Sejer, hvilken den lyse og velgjørende Guds Erkjendelse ved Verdens Frelser vandt over Afgudsdyrkelsens Mørkhed og ondskabsfulde skjønt foragtelige Modstand? — Trondhjems Barndom var Opdragelse til Betsignelserne af den
sande

sande Guds og Menneskeforbarmerens Erkjendelse og Herredømme, og af dets frivillige Adlydelse.

Uden al Tvivl kan vi med glad Beundring af den trofaste og alvise underfulde Styrelse skjonne paa den Gorfremmelse af vor moralske og borgerlige Opvæxt og Modnelse, den de afsløbne otte Hundrede Aar have givet vor Stad og Land. Men denne Beregning og Undersøgelse over hvad vi have været, og ere blevne, og hvorledes vi have at vaage over vore Fordelse og dyrke dem, det kan ikke være denne Samlings Forretning. Det hele Aar igjennem vil den gode Borger søge Lejligheder dertil, og saaledes gjøre det til et sandt Jubelaar. — Og da vil den vise Normand sige: Gamle Trondhjem dine Sætter (Aarhundrede) ere hans Ære, som lod dem komme og løbe hen med Beskjermelse og Skaansel og Oppreisning for dig. — Du nærværende Slægt, som er fra igaar og seer ikke hvad den Dag i Morgen skal bringe, din Ros af gammel Byrd eller af Velstand eller af Magt eller af Skarpsindighed og Videnskab er uden den Eviges Hyldelse ussel; men stille Flid at blive hvad du endnu ikke er og at ikke forfalde fra det du er, det er — af det blive stedse Normands Ære!

Du det attende Aarhundredes Trondhjem! ær og elsk din Stifters Minde, hans Manddom hans Iver for hans Folks Oplysning, hans Raskhed mod Mørkheds Forfægterne, mod Bildmændene og Troldkarlene; men vær saa vittis at dyrke den Herre, hvis Navn og Frelses Gjerning og Guddomsverk at saliggjøre Verden,
han

han bebudede. Det til Endeløbende attende Aarhundrede truer endnu under Indbildning om stor Oplysning med Mærke — har endnu sine Bildmænd og Søgler, (af hvilke at gjøres til Børn dog er Skjandsel) som gjerne vilde vende din sunde Fornuft bort fra den gamle Raade og Sandhed, den Gud har fra Martusinde opstillet og troværdiggjort for hans Mennesker.

Borgere! Vi ville endelig med vort Fædrelands Kjærligheds Minde af vort Lands Konge for otte hundrede Aar, lade os lære hvad Pris vi bør sætte paa den Regjering, under hvilken vi paa denne Dag leve. Hvilken Forskjel i Liderne og i den borgerlige Forfatning. Sluf Trykvesens Lider havde endnu en udannet Stat, maatte nøjsommelig holde i Samdrægtighed dens Bøjger og Rationens Vældige, maatte stride for at afskaffe Røverier og Selvhavn og Røveretten; Kongen selv havde endnu indtil det Tog, hvori han blev borte, ikke den Omhed og den ægte Regjeringskunst, at betænke sig, og at udfinde Midler for at spare sit Folk fra Krige.

Det er ikke vort Aarhundredes og vore oplyste Liders Velgjerning, at vi nyde Fredens og en sukkommen Statsforfatnings og Lovgivelses Velgjerninger. Nej! vor Tids berømteste Rationer ere gaaet tilbage til Lovløsheds eller Tyranniets Raahed. Det halve Europa forøder sin Velstand i Krig, og lader Markene drikke deres slagne Hæres Blod. Men — Gud har givet os en Konge, hvis Regjering snildelig bevarer Forstaaelse med de andre Stater, og værner med Klogskab

skab og Værdighed om Freden, uden og inden sine Grændser — Gud har gjort det, at vor Christians Regjerings-Omsorg i 32 Aar anvendes paa at ophjælpe Næringsveje, Vindskibelighed, Skolevæsen, Videnskab; — ogsaa vort sjerne Norge har havt og tør love sig Erfaringer deraf. Han, og ved hans Side hans modne og i Statsembeder syllede Søn, ere Gjenstanden for Folkets Undersaat-Højagtelse, Troskab og Kjærlighed — og for dets gudsfrygtige Dnsker.

Gamle Norges gode Sønner og Døttre have igaar i vore Gudshuse frembaaren dem for Evighedens og Menneskenes Fader. Vor elskede Kronprindses Alders-Aar har i Dag for Trondhjemmerne en dobbelt Mærkværdighed. Vor Oluf Trygvesson var ogsaa, som han i Dag, i sit trediste Aar, da han byggede Trondhjem.

Hvorfor turde vi ikke tage os en glad Forbetødning, om det vor herlige Kongesøn vilde gjøre sig fortjent af vor Stad og Land, og skaffe sig et ligesaa langvarigt og elsket Minde? Men længere blive hans Bane! — Ja de leve! Landets Faderen og Sønnen.

Vor Konges Aar blive mange, blive udmærkede, som det forbigangne, med det høje Forsyns uforskyldte og usete Beskjermelse og Fred og Held over Fædrene-landet. — Ved Siden af Thronen, og omsider paa den, være vor Kongesøn Fredrik, saa velgjørende, saa ærefuld for Norge, som for Danmark. Ved Siden af ham, gaae længe hans huslige Dre og Blædeden yndefulde Marie. Vor Konges Broder og
 1ste Bind. U vort

vort Norges Ven, nævner dette Selskab og mange tænkende Landets Børn, med deres Ønsker over Kongehuset, — ham vorde alle den ædle Menneſkevens Glæder, og den høje Tryghed, at han og hans Børn ere yndede af Velgjørenheds Belønner.

Rigernes broderlige Samsund, Danmark og Norges Deelagtighed i Fædrelandets Være og Velstand, og Samdrægtighed i at stræbe for Borgerfred og Borgerheld og i at hylde den Evige, — det være vor Stads Jubelaars Sindelag, og Manden i vore Betragtninger og Forsæt og Bestræbelser og Højtideligheder, dem dette Aar maatte give os, ved at tænke tilbage paa vor Oprindelse. — Evighedens Fader! Tak for otte Sækler frem.

